

Sygn.akt III AUa 40/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 marca 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Teresa Suchcicka (spr.)

Sędziowie: SA Sławomir Bagiński

SO del. Grażyna Załęska-Bartkowiak

Protokolant: Agnieszka Charkiewicz

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 27 marca 2018 r. w B.

sprawy z odwołania A. W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 7 grudnia 2017 r.
sygn. akt V U 242/17

zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie.

SSO del. Grażyna Załęska-Bartkowiak SSA Teresa Suchcicka SSA Sławomir Bagiński

Sygn. akt III AUa 40/18

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 2 marca 2017 r. wydaną na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. nr 8, poz. 43 ze zm.) oraz ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 887 ze zm.) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. odmówił A. W. prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu zatrudnienia w szczególnych warunkach. Organ rentowy stwierdził, że wnioskodawca nie spełnia warunków przewidzianych w art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, bowiem na dzień 1 stycznia 1999 r. nie udokumentował okresu składkowego i nieskładkowego wynoszącego 25 lat.

W odwołaniu od tej decyzji A. W. wnosił o zaliczenie mu okresu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców od 3 stycznia 1973 r. do 31 lipca 1977 r. do okresów składkowych. Domagał się zmiany zaskarżonej decyzji i przyznania mu emerytury. Wskazał, że jego rodzice posiadali gospodarstwo rolne, którego powierzchnia w spornym okresie wynosiła 1,0428 ha.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniosł o jego oddalenie.

Sąd Okręgowy w Białymstoku wyrokiem z dnia 7 grudnia 2017 r. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał A. W. prawo do emerytury od dnia 30 stycznia 2017 r. (pkt 1) oraz ustalił, że organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji (pkt 2).

Sąd ustalił, że A. W. urodził się (...) Wniosek o przyznanie prawa do emerytury złożył w dniu 30 stycznia 2017 r. Ubezpieczony jest członkiem OFE. Złożył wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym na dochody budżetu państwa. Zakład Ubezpieczeń Społecznych w zaskarżonej decyzji uznał odwołującemu staż sumaryczny w wymiarze 21 lat i 5 miesięcy oraz okres pracy w warunkach szczególnych w wysokości 15 lat, 1 miesiąca i 15 dni.

Dalej Sąd odniósł się do art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych Dz. U. z 2017 r. poz. 1383 ze zm.), stanowiącego że ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy, czyli 1 stycznia 1999 r., osiągnęli: okres zatrudnienia w szczególnych warunkach wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 65 lat - dla mężczyzn i 60 lat dla kobiet oraz okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27–20 lat dla kobiet, 25 lat dla mężczyzn. Z kolei w myśl ust. 2 tego przepisu emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa. Natomiast art. 32 ust. 2 wyżej wymienionej ustawy stanowi, że dla celów ustalenia uprawnień, o których mowa w ustępie 1 za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia w podmiotach, w których obowiązują wykazy stanowisk ustalone na podstawie przepisów dotychczasowych.

Zdaniem Sądu w tym też zakresie należy stosować przepisy obowiązującego rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Zgodnie z § 3 i 4 w/w rozporządzenia pracownik, który wykonywał pracę w szczególnych warunkach wymienionych w wykazie A nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: osiągnął wiek emerytalny wynoszący 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn oraz posiada wymagany okres zatrudnienia wynoszący 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. A. W. w myśl powyższych przepisów, aby uzyskać prawo do wcześniejszej emerytury z tytułu zatrudnienia w szczególnych warunkach przysługującej w obniżonym wieku powinien wyżej wymienione warunki spełnić łącznie.

Sąd Okręgowy podkreślił, że spór w niniejszej sprawie dotyczył zaliczenia okresu pracy A. W. w gospodarstwie rolnym rodziców od 3 stycznia 1973 r. do 31 lipca 1977 r. do okresów składkowych.

Dalej Sąd powołał art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, stanowiący iż przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również następujące okresy, traktując je, z zastrzeżeniem art. 56, jak okresy składkowe:

- 1) okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki,
- 2) przypadające przed dniem 1 lipca 1977 r. okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego po ukończeniu 16 roku życia,
- 3) przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia,

jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art. 5-7, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu. W orzecznictwie ugruntował się pogląd, że o uwzględnieniu przy ustalaniu prawa do świadczeń emerytalno – rentowych okresów pracy

w gospodarstwie rolnym przesądza wystąpienie dwóch okoliczności: wykonywanie czynności rolniczych powinno odbywać się zgodnie z warunkami określonymi w definicji legalnej „domownika” z art. 6 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U z 2016 r. poz. 227 ze zm.) oraz czynności te muszą być wykonywane w wymiarze nie niższym niż połowa ustawowego czasu pracy, tj. minimum 4 godziny dziennie. Sąd podkreślił, że stałość wykonywania pracy w gospodarstwie rolnym, nie musi oznaczać codziennego wykonywania czynności rolniczych, ale gotowość (dyspozycyjność) do podjęcia pracy rolniczej, z czym wiąże się też wymóg zamieszkiwania osoby bliskiej rolnikowi co najmniej w pobliżu gospodarstwa rolnego.

Zdaniem Sądu Okręgowego organ rentowy niezasadnie nie zaliczył A. W. do okresów zatrudnienia okresu pracy w gospodarstwie rolnym od 3 stycznia 1973 r. do 31 lipca 1977 r. Okoliczność, że uczył się on w szkole ponadpodstawowej nie przesądza o tym, że odwołujący nie był w stanie przepracować na gospodarstwie rolnym co najmniej 4 godzin dziennie. W spornym okresie tj. od ukończenia 16 roku życia (3 stycznia 1973 r.) do podjęcia zatrudnienia w Zakładach (...) w Ł. (1 sierpnia 1977 r.) ubezpieczony mieszkał razem z rodzicami. We wrześniu 1972 r. rozpoczął naukę w Technikum Mechanicznym w Ł..

A. W. podał, że w spornym okresie stale, wstawał o godz. 4⁰⁰ i przed wyjściem do szkoły do godz. 7⁰⁰ oraz po powrocie ze szkoły od godz. 18⁰⁰-19⁰⁰ pracował na gospodarstwie rolnym rodziców. Do szkoły oddalonej 2 km chodził pieszo. Wracał do domu około godz. 14⁰⁰-15⁰⁰. Rodzice odwołującego posiadali gospodarstwo rolne o powierzchni około 1 ha, ponadto dzierżawili grunty o powierzchni około 2 ha. Jego ojciec w spornym okresie był zatrudniony w Zakładach (...) w Ł.. Młodszy o rok brat również pracował w gospodarstwie rolnym. Rodzice odwołującego uprawiali ziemniaki, zboże oraz hodowali świnie (2-3 sztuki), krowę, konia, kury (20 sztuk), gęsi (20 sztuk). A. W. w szczególności zajmował się hodowlą królików (100 sztuk w okresie letnim). Odwołujący szczegółowo wymienił prace, które wykonywał w gospodarstwie rolnym przed wyjściem do szkoły oraz po powrocie ze szkoły. Sąd dał wiarę twierdzeniom odwołującego, które zostały potwierdzone przez świadków przesłuchanych w niniejszej sprawie. Z zeznań S. K., A. Ł. wynika, że rodzice odwołującego posiadali gospodarstwo rolne o powierzchni co najmniej ok. 1 ha, zaś z zeznań T. W. (1) że posiadali około 1 ha własnej ziemi, około 3 ha dzierżawili. Odwołujący w spornym okresie mieszkał z rodzicami i uczył się w szkole średniej w Ł.. Zajmował się karmieniem i pojeniem zwierząt, sadzeniem ziemniaków, warzyw, pieleniem, brał udział w wykopkach, sianokosach. W ocenie Sądu zeznania przesłuchanych świadków były konsekwentne i logiczne. Powszechnie wiadomym jest, iż w spornym okresie dzieci pochodzące z rodzin wiejskich od najmłodszych lat brały czynny udział w pracach rolnych. U odwołującego konieczność ta dodatkowo była podyktowana pracą zawodową jego ojca. Gospodarstwo rolne rodziców odwołującego nie było zmechanizowane. Dlatego – zdaniem Sądu - należało zaliczyć A. W. do stażu emerytalnego, okres pracy w gospodarstwie rolnym w zakresie niezbędnym do uzupełnienia okresu wymaganego do nabycia prawa do świadczenia a tym samym legitymuje się on okresem uprawniającym do emerytury, wynoszącym co najmniej 25 lat. Od dnia ukończenia 60 roku życia odwołujący spełnia więc wszystkie warunki do przyznania emerytury na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Mając powyższe na uwadze na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. Sąd orzekł jak w pkt I sentencji wyroku. Ponieważ przyznanie wnioskodawcy emerytury wymagało przeprowadzenia postępowania dowodowego przed Sądem, w tym w szczególności dopuszczenia dowodu zeznań świadków oraz oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego zgodnie z art. 233 § 1 k.p.c. Sąd na podstawie art. 118 ust. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych stwierdził, że organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za ustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji (punkt II sentencji wyroku).

Apelację od wyroku wywiódł organ rentowy, skarżąc powyższy wyrok w punkcie I, zarzucił mu naruszenie:

1. przepisów prawa materialnego:

- art.184 w związku z art. 32 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 39, poz.353 z 2004 r.ze zm.) w związku z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07.02.1983r w sprawie

wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach(Dz. U. Nr 8 poz.43 ze zm.) poprzez przyjęcie, że wnioskodawca spełnia warunki niezbędne do nabycia prawa do emerytury w sytuacji, gdy na dzień 01.01.1999 r. nie udowodnił wymaganego 25 - letniego okresu składkowego i nieskładkowego.

1. przepisów postępowania:

- art.233 § 1 kodeksu postępowania cywilnego poprzez dokonanie przez Sąd ustaleń faktycznych, sprzecznych z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, polegających na przyjęciu, że wnioskodawca w okresie od dnia 3.01.1973 r. do 31.07.1977 r. wykonywał stałą pracę w gospodarstwie rolnym rodziców w wymiarze co najmniej 4 godzin dziennie w sytuacji, gdy wielkość gospodarstwa i warunki rodzinne nie potwierdzają tej okoliczności.

Wskazując na powyższe podstawy apelacji organ rentowy wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie odwołania od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

W odpowiedzi na apelację wnioskodawca wnosił o jej oddalenie.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna.

W rozpatrywanej sprawie w pierwszym względzie należy zauważyć, iż jej rozstrzygnięcie zależało od wyjaśnienia czy wnioskodawca A. W. spełnia przesłanki do nabycia prawa do emerytury na podstawie art. 184 w związku z art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 r., poz. 748). Na mocy art. 184 ust. 1 w/w ustawy o emeryturach i rentach z FUS, ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy, a zatem na dzień 1 stycznia 1999 r. osiągnęli: okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn (pkt 1) oraz okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27, czyli okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn (pkt 2). Nadto, w myśl art. 184 ust. 2 w/w ustawy, przedmiotowa emerytura przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa. Nie ma racji Sąd I instancji stwierdzając, iż od dnia ukończenia 60 roku życia odwołujący spełnił wszystkie warunki do przyznania emerytury na podstawie art. 184, zważywszy na fakt, iż wymagane oświadczenie o przekazaniu środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa zostało przez wnioskodawcę złożone dopiero w toku postępowania sądowego w dniu 4 października 2017 r. (k.37 a.s.) i już z tego powodu zaskarżona decyzja organu rentowego wydana w dniu 2 marca 2017 r. była prawidłowa.

Odnosząc się zaś do braku wymaganego 25-letniego okresu składkowego i nieskładkowego (brakujący okres to 3 lata i 7 miesięcy) – to Sąd I instancji błędnie uwzględnił wnioskodawcy do stażu, okres pracy wnioskodawcy w gospodarstwie rolnym rodziców od dnia 3.01.1973 r. do 31.07.1977 r. Ma rację skarżący organ rentowy, iż zebrany w sprawie materiał dowodowy nie pozwala na uwzględnienie okresu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców w Ł., od którego zależy prawo do emerytury.

Przypomnieć należy, że możliwość uwzględnienia przy ustalaniu prawa do świadczeń emerytalnych okresów pracy w gospodarstwie rolnym została usankcjonowana przez ustawodawcę w ramach art. 10 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W szczególności w myśl art. 10 ust. 1 pkt 3 tej ustawy, przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również jako okresy składkowe przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia, jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art. 5-7, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu. W ocenie Sądu Apelacyjnego, dzieląc w tym zakresie stanowisko

Sądu Najwyższego, przyjęte w ramach wyroku z dnia 19 grudnia 2000 r. (II UKN 155/00, OSNP 2002/16/394), na gruncie wykładni art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS zasadnicze znaczenie należy przypisać odrębności systemów ubezpieczenia społecznego na podstawie ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 r., poz. 121 ze zm.) i ubezpieczenia społecznego rolników (ustawa z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników; tekst jednolity: Dz. U. z 2015 r., poz. 704 ze zm.), opartych na odmiennych zasadach podlegania ubezpieczeniu, finansowania i udzielania świadczeń. W związku z tym przepisy zawarte w tych ustawach, normujące możliwość wzajemnego uwzględniania okresów ubezpieczenia, należy uznać za przepisy szczególne (co ujawnia się w art. 20 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz w art. 10 ust. 3 oraz art. 56 ustawy o emeryturach i rentach z FUS), które wymagają ścisłego interpretowania i ostrożnego stosowania.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego wnioskodawca nie wykazał w żaden sposób, aby w okresie szkolnym wykonywał prace w gospodarstwie rolnym rodziców w wymaganym dziennym wymiarze czasu pracy. W licznych orzeczeniach Sądu Najwyższego jako przesłankę zaliczenia okresu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców po ukończeniu 16 roku życia przyjmuje się, iż praca ta musiała mieć właściwy wymiar pracy przekraczający 4 godziny dziennie. Zatem, jeśli praca w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia, świadczona była przed dniem 1 stycznia 1983 roku w wymiarze przekraczającym połowę pełnego czasu pracy, to przy ustalaniu prawa do emerytury uwzględnia się także ten okres (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2000 roku w sprawie o sygn. akt II UKN 155/00, OSNP 2002/16/394, lex numer 46840 i powołane tam orzecznictwo). W judykaturze kładzie się nacisk na stałość wykonywania pracy w gospodarstwie rolnym, co nie musi jeszcze oznaczać codziennego wykonywania czynności rolniczych, ale gotowość (dyspozycyjność) do podjęcia pracy rolniczej, z czym wiąże się też wymóg zamieszkiwania osoby bliskiej rolnikowi co najmniej w pobliżu gospodarstwa rolnego. Tym kryteriom zazwyczaj odpowiada praca domownika rolnika, który świadczy określone prace stale (codziennie) w wymiarze nie mniejszym niż połowa etatu (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 1997 roku w sprawie o sygn. akt II UKN 96/96, OSNP 1997/23/473, lex numer 30567; z dnia 3 grudnia 1999 roku w sprawie o sygn. akt II UKN 235/99, OSNP 2001/7/236, lex numer 46347; z dnia 10 maja 2000 roku w sprawie o sygn. akt II UKN 535/99, OSNP 2001/21/650, lex numer 49141; z dnia 27 czerwca 2000 roku w sprawie o sygn. akt II UKN 612/99, OSNP 2002/1/21, lex numer 49904; z dnia 3 lipca 2001 roku w sprawie o sygn. akt II UKN 466/00, OSNP 2003/7/186, lex numer 76249). Natomiast doraźna pomoc w pracach przy prowadzeniu gospodarstwa rolnego świadczona sporadycznie w ciągu tygodnia czy podczas ferii i świąt przez dziecko uczęszczające do szkoły ponadpodstawowej nie jest pracą w gospodarstwie rolnym, w rozumieniu powołanego art. 10 ust. 1 pkt 3 w/w ustawy (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 10 maja 2000 roku w sprawie o sygn. akt II UKN 535/99, OSNP 2001/21/650, lex numer 49141; 13 stycznia 1998 roku w sprawie o sygn. akt II UKN 433/97, OSNP 1998/22/668, lex numer 34200). W art. 10 ust. 1 pkt 3 w/w ustawy chodzi nie o okresy jakiegokolwiek pracy w gospodarstwie rolnym rodziców, a jedynie stałą pracę o istotnym znaczeniu dla prowadzonej działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym, w którym osoba zamieszkuje lub ma możliwość codziennego wykonywania prac związanych z prowadzoną działalnością rolniczą. Kryteriów tych nie spełnia praca dziecka, które uczyło się w szkole położonej w innej miejscowości niż miejsce gospodarstwa rolnego (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 3 lipca 2001 roku w sprawie o sygn. akt II UKN 466/00, OSNP 2003/7/186, lex numer 76249). Dyspozycyjność osoby pracującej w gospodarstwie wyłączona jest w przypadku osób uczących się w szkołach położonych w innej miejscowości niż gospodarstwo rolne, tym bardziej jeżeli jest to szkoła średnia, gdzie nauka odbywa się w systemie dziennym, a odległość położenia szkoły jest znaczna. W przypadku szkoły średniej, gdzie konieczne jest codzienne przygotowywanie się do zajęć szkolnych, co wymaga systematycznego poświęcenia czasu także po powrocie ze szkoły, realna możliwość pogodzenia pracy w gospodarstwie z taką nauką, jest co do zasady wykluczona, tym bardziej w przypadku położenia szkoły w innej miejscowości niż gospodarstwo rolne, z czym związany jest czas na dojazd do szkoły i powrót do domu. Uczniowie takich szkół nie wykonują stałej pracy w gospodarstwie, gdyż stałym ich zajęciem jest nauka w szkole średniej. Mogą jedynie świadczyć pomoc przy pracach rolniczych w czasie wolnym od zajęć szkolnych lub uczestniczyć w pracach nie mających charakteru pracy stałej, a jedynie ewentualnym udziałem (pomocą) w wykonywaniu typowych obowiązków domowych, zwyczajowo wymaganych od dziecka będącego członkiem rolniczej wspólnoty rodzinnej, po powrocie ze szkoły lub w okresie świąt i krótkich przerw w nauce (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 7 lutego 2013 roku w sprawie o sygn. akt III AUa 1059/12, lex numer 1280362). W świetle powyższego oczywistym jest,

że stanowisko Sądu Okręgowego, zgodnie z którym uwzględnienie przypadających przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresów pracy wnioskodawcy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu przez niego 16 roku życia w całym spornym okresie jest całkowicie błędne.

Gospodarstwo rolne rodziców wnioskodawcy położone w Ł. było niewielkie, miało powierzchnię poniżej 1 ha. Na rozprawie w dniu 23.05.2017 r. odwołujący potwierdził, iż działka przy domu miała powierzchnię 0,4648 ha, natomiast w Ł. 0,578 ha (k. 15 a.s.). Wnioskodawca wskazywał również, iż dodatkowo rodzice dzierżawili ziemię o powierzchni około 3 ha jednakże na powyższą okoliczność nie zostały przedłożone żadne dowody. Mając na uwadze brak możliwości utrzymania rodziny z gospodarstwa, ojciec wnioskodawcy pracował zawodowo w (...) w Ł.. Na gospodarstwie rolnym poza rodzicami i wnioskodawcą dodatkowo zameldowany był brat oraz cztery siostry (oświadczenie wnioskodawcy k.66v). Wnioskodawca wskazał, iż na działce przy domu uprawiane były warzywa i porzeczki, na polu ziemniaki i zboża. Z wyjaśnień odwołującego złożonych na rozprawie w dniu 23.05.2017 r. można wnioskować, iż jego głównym zadaniem było zajmowanie się królikami, których było około 100 sztuk, a w szczególności ich karmienie. Jak podał czynności te zajmowały mu czas: rano przed szkołą od godziny 4⁰⁰ do 7⁰⁰, a po szkole do wieczora. Twierdził, iż wykonywał je w zasadzie sam, bo brat uchylał się od obowiązków. Powyższe wyjaśnienia nie są spójne z zeznaniami brata T. W. (2), który sprecyzował, iż królików w okresie letnim faktycznie było około 100 sztuk, ale już w okresie zimowym tylko 10 sztuk. Ponadto wskazał, iż wszystkie czynności związane z karmieniem wykonywał razem z bratem. Dodatkowo świadek zeznał, iż zajmowali się karmieniem świń (3-5 sztuk) oraz kaczek, natomiast krową i koniem zajmował się tylko ojciec. W przeciwieństwie do wnioskodawcy zaprzeczył, aby ich ojciec często chorował. Zarówno odwołujący jak i świadkowie potwierdzili, iż widzieli wnioskodawcę przy pracach polowych, jednakże wszyscy potwierdzili, iż rodzina posiadała gospodarstwo małej powierzchni. T. W. (1) nie umiał określić powierzchni ziemi ornej. Oceniał, iż mogło jej być około połowy całego gospodarstwa. Nie można pominąć również faktu, iż na gospodarstwie w okresach przerw od nauki zamieszkiwały cztery starsze siostry. Co prawda uczyły się one i jak zeznali świadkowie w mniejszym zakresie pracowały na gospodarstwie, jednakże nie wiarygodne wydaje się, aby mieszkając wspólnie nie pomagały rodzicom w okresach wzmoczonych prac polowych, szczególnie w okresie wakacji. Zebrany w sprawie materiał dowodowy nie potwierdził pracy wnioskodawcy w okresie jesienno-zimowym przynajmniej w połowie wymiaru czasu pracy. W okresie, gdy nie wykonuje się żadnych prac polowych, praca odwołującego ograniczała się jedynie do karmienia 10 sztuk królików, którą wykonywał razem z bratem. Natomiast w okresie letnim nie można pomijać faktu, iż w pracy na gospodarstwie pomagały siostry, które w tym czasie nie uczęszczały do szkoły. Praca świadczona w spornym okresie miała więc charakter dorywczy, była jedynie doraźną pomocą rodzicom w czasie wolnym od zajęć szkolnych. Słuszny jest zatem zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. gdyż Sąd pierwszej instancji dokonał błędnej oceny materiału dowodowego zgromadzonego i w sposób nieuprawniony uznał, iż wnioskodawca spełnił wszystkie warunki do przyznania prawa do wcześniejszej emerytury, w szczególności iż legitymuje się 25 letnim okresem składkowym i nieskładkowym.

W ocenie Sądu Apelacyjnego wyrok wydany przez Sąd Okręgowy został wydany z naruszeniem przepisów prawa materialnego tj. art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS i apelacja organu rentowego jako zasadna doprowadziła do jego zmiany w trybie art. 386 § 1 k.p.c.

SSA Sławomir Bagiński SSA Teresa Suchcicka SSO del. Grażyna Załęska - Bartkowiak